

5. Jung C. G. Analytical Psychology: Its Theory and Practice (The Tavistock Lectures). London : Routledge & Kegan Paul. URL: <https://archive.org/details/carl-gustav-jung-analytical-psychology-is-theory-and-practice-v-1.0/page/n71/mode/2up> (25.09.2025).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-609-6-8>

REMINISCENCE AS AN INSTRUMENT OF THE ARTISTIC EXPRESSION IN CONTEMPORARY CINEMA

РЕМІНІСЦЕНЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ХУДОЖНЬОГО ВИСЛОВЛЮВАННЯ В СУЧАСНОМУ КІНО

Kozhukalo T. O.

*Lecturer, Postgraduate student
at the Department of Film Directing
and Screenwriting
I.K. Karpenko-Karyi Kyiv National
University of Theatre, Cinema
and Television
Kyiv, Ukraine*

Кожукало Т. О.

*викладачка, аспірантка кафедри
кінорежисури та кінодраматургії
Київський національний університет
театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого
м. Київ, Україна*

Ремінісценції у сучасному кінематографі виступають важливим художнім інструментом, який дозволяє режисерам будувати цікавий діалог між минулим та сьогоденням. Відсилки до класичних фільмів, музики, живопису, літературних текстів значно поглиблюють емоційне сприйняття та викликають у глядача необхідні асоціації. Застосування ремінісценцій дозволяє також підкреслювати жанрову специфіку фільму, створювати алюзії та порівняння з іншими творами мистецтва, що розширює сприйняття аудиторії та додає глибини художньому висловлюванню.

Ремінісценції в назвах кінотворів

Ремінісценції в кіно можуть проявлятися у іменах та характерах персонажів, вибудові мізансцен, сюжеті загалом тощо. Також доволі часто ремінісценції зустрічаються безпосередньо в самих назвах кінострічок. Один з таких прикладів – фільм «Одного разу в Голівуді» («Once Upon a Time in Hollywood») відомого сучасного кінорежисера Квентіна Тарантіно, що розповідає про двох друзів, які намагаються знайти своє місце в кіноіндустрії 1970-х років. Безумовно, будь-який кінолюбитель зможе в назві даної кінострічки побачити відсилку на

культовий фільм «Одного разу в Америці» («Once Upon a Time in America») режисера Серджіо Леоне. Скоріш за все, даний прийом був використаний Тарантіно абсолютно свідомо. Його метою може бути як спонування глядачів провести аналогію між двома картинами, так і просте «зінання в коханні» фільму Серджіо Леоне. Цікаво, що ремінісценція щодо «Одного разу в Америці» прослідковується не тільки в назві фільму Квентіна Тарантіно. Окрім нього існує також ряд інших кінострічок та серіалів (наприклад, «Одного разу в Мексиці» («Once Upon a Time in Mexico») Роберта Родрігеса, «Одного разу в казці» («Once Upon a Time») Адама Хоровітца та Едварда Кітсіса тощо).

Говорячи про творчість Серджіо Леоне, варто також згадати про інший його культовий фільм – «Хороший, поганий, злий» («The Good, the Bad and the Ugly»), який вийшов на екрани у 1966 році. А в 2019 році світ побачив фільм Джої Берлінгера, що в оригіналі має назву «Extremely Wicked, Shockingly Evil and Vile» (дослівно перекладається як «Надзвичайно злий, шокуєче злий і підлий»). Проте в Україні дана кінострічка йшла в кінотеатрах під назвою «Звабливий, поганий, злий». Навіть у цій неявній відсилці у назві до фільму Серджіо Леоне також прослідковується метод ремінісценції.

Свідомо або ні, прийомом ремінісценції у назвах своїх фільмів також користуються і молоді українські кінорежисери. У цьому контексті можна згадати такі короткометражні фільми як «ОдЕсея» режисерки Марії Лукашевич (в назві є відсилка до твору «Одисея» Гомера), «Біжи, Таня, біжи» режисерки Софії Поліщук (відсилка до твору «Біжи, Кролику, біжи» Джона Апдайка), «Капітан Бровари» режисера Едуарда Нечмоглода (в назві є відсилка до американського серіалу «Капітан Америка»).

Прояв ремінісценцій в окремих сценах

Інколи у фільмах можна побачити сцени, що самі по собі є ремінісценціями до сцен із інших відомих фільмів. Даний прийом полюбляє використовувати молодий канадський режисер Ксав'є Долан. В його роботах можна побачити багато відсилок на різні фільми. До прикладу, у картині «Матуся» є сцени-ремінісценції до популярного фільму «Один вдома» режисера Кріса Коламбуса (одна з них – коли у головної героїні по дорозі із магазину точнісінько так само як і в Кевіна із «Один вдома» рвуться пакети з продуктами). Очевидно, що в даному випадку Ксав'є Долан використав ремінісценції абсолютно свідомо, враховуючи, що сцени із «Один вдома», які він відтворив у свої картині, є дуже відомими і впізнаваними. А беручи до уваги те, що він неодноразово зазначав, що «Один вдома» – це фільм, який йому дуже

подобається, можна припустити, що ремінісценції у «Матусі» є своєрідним компліментом творчості Кріса Коламбуса.

Також у багатьох фільмах можна помітити, що мізансцени вибудовані таким чином, щоб уважний глядач зміг «побачити» в них полотна відомих картин. Мабуть, однією з найпопулярніших картин, до якої режисери робили й роблять відсилки у своїх фільмах, є робота Леонардо да Вінчі «Тайна вечеря».

Ремінісценція в сюжетній структурі кінотвору, його основних мотивах

Ремінісценція може прослідковуватись також у самому сюжеті фільму. Проте ні в якому разі не можна плутати її з екранізацією та адаптацією. Ремінісценція в даному випадку є ледь вловимою і нечіткою.

Яскравим прикладом такої ремінісценції є французька сатирична комедія «Джекі в країні жінок» режисера Ріада Саттуфа 2014-го року. Сюжет стрічки розгортається навколо Народно-Демократичної республіки Бубун, у владі якої знаходяться виключно жінки, а чоловіки ходять в чадрі і займаються домашнім господарством. Головний герой фільму Джекі – молодий та вродливий юнак, що живе з матір'ю та мріє про Полканесу, дочку глави держави Генераліси. Одного разу Генераліса влаштовує бал, на якому Полканеса має обрати собі майбутнього чоловіка. Проте мати Джекі помирає, і його забирають в родину родичі. Там злі брати і їхній батько знущаються над ним і не відпускають на бал. Проте завдяки дядьку-опозиціонеру, а також скарбу батька, Джекі досягає своєї мети.

Безумовно, уважний глядач у сюжеті фільму «Джекі в країні жінок» зможе прослідкувати відсилку на відому казку Шарля Перо «Попелюшка».

Загалом можна сказати, що є твори, до відсилок на які режисери та сценаристи звертаються особливо часто. До них, окрім згадуваної вище казки «Попелюшка», належать також «Ромео і Джульєтта» Вільяма Шекспіра, «Портрет Доріана Грея» Оскара Уайльда, «Чарівник країни Оз» Френка Баума, «Аліса в Країні Чудес» Льюїса Керола тощо.

Висновки. Ремінісценції в сучасному кіно є способом поєднати минуле й теперішнє. Вони допомагають авторам відсилати до відомих сюжетів та образів, тим самим додаючи глибини сучасним історіям. Такий прийом зберігає спадкоємність кіномистецтва й водночас дозволяє переосмислити традиції у нових культурних умовах.